Raadsinformatiebrief

Tabel registratiegegevens

Documentnummer	24.0003330
Zaaknummer	Z24000429
Datum	1 maart 2024
Onderwerp	Spreidingswet 2024

Kernboodschap

Per 1 februari jl. is de Spreidingswet van kracht. Deze wet maakt het mogelijk gemeenten te houden aan opgaven om vooraf vastgestelde aantallen asielzoekers te huisvesten. Door alle Nederlandse gemeenten zal nu hard gewerkt moeten worden om aan de opgave te kunnen voldoen. Er dienen nog de nodige uitvoeringsbesluiten door het Rijk genomen te worden, maar met het besluit van 30 januari 2024 over de capaciteitsraming van het huidige kabinet weten gemeenten waar ze aan toe zijn en kan er nu concreet gewerkt worden aan de invulling van de opgave in de regio Westfriesland en Opmeer.

Context

Met de Spreidingswet wordt beoogd invulling te geven aan de maatschappelijke opgave om te komen tot voldoende opvangplekken en een evenwichtiger verdeling van asielopvang over provincies en gemeenten.

Voor de Westfriese gemeenten geldt de volgende opgave:

Gemeente	Taakstelling aantal asielzoekers	Waarvan geschikt voor amv's	Aantal asielzoekers/1000
Opmeer	74	6	6,08
Hoorn	399	34	5,30
Koggenland	149	13	6,34
Medemblik	263	22	5,71
Drechterland	125	11	6,13
Stede Broec	123	10	5,56
Enkhuizen	97	8	5,14
Totaal Westfriesland	1.230	104	

Totaal gaat het voor Westfriesland om 1.230 te huisvesten asielzoekers en voor Opmeer om 74. Let wel, deze opgave staat los van en komt bovenop de bestaande taakstelling voor het huisvesten van statushouders. Op basis van de Spreidingswet is de uitruil tussen categorieën vluchtelingen binnen regio's en subregio's mogelijk is, mits voldaan kan worden aan de totale opgave voor asielzoekers en statushouders.

Het Rijk zal met de provincies de inbreng van gemeenten en regio's inventariseren. Er wordt door het Rijk van de provincies verwacht dat zij uiterlijk 1 november a.s. laten zien hoe zij kunnen voorzien in de huisvesting van het totaal voor Nederland van ongeveer 96.000 asielzoekers aan het eind van dit jaar. Het spreekt voor zich dat ruim vóór 1 november a.s. de provincie van regio's, subregio's en gemeenten wil weten hoe de opgave ingevuld gaat worden.

De staatssecretaris van justitie benadrukt steeds dat wat hem betreft het handhaven van de wet pas het ultieme middel is en dat hij er van uit gaat dat nu er duidelijkheid is gemeenten hun verantwoordelijkheid nemen en per gemeente individueel dan wel collectief door middel van samenwerking komen tot realisatie van de vastgestelde aantallen.

Regionale samenwerking en routekaart

De afgelopen maanden zijn zowel bestuurlijk als ambtelijk inspanningen gepleegd om zowel in de gemeenten als in de regio Westfriesland alle betrokkenen zo goed mogelijk te informeren, dilemma's te delen en de voorbereiding op een grote nieuwe opgave zo veel mogelijk vorm te geven. Er zijn in alle gemeenteraden over het vraagstuk van opvang van vluchtelingen bijeenkomsten gehouden met een beeldvormend karakter, burgemeesters en wethouders in Westfriesland overleggen regelmatig met elkaar en er is een regionale ambtelijke werkgroep geformeerd.

Er is voor Westfriesland een regionale routekaart opgesteld, waarin de stappen beschreven worden die moeten leiden naar de opstelling van een regionaal plan. De routekaart treft u in bijlage aan.

<u>De in de routekaart beschreven stappen:</u>
Stap 1: Inventariseren
Stap 2: Analyseren
Stap 3: Voorwaarden regionale samenwerking
Stap 4: Maak een risicoanalyse
Stap 5: Vaststellingsprocedure regionaal plan
Stap 6: Geef de tijdlijnen aan

Zoals hiervoor beschreven, zal het regionale plan van Westfriesland voor de provincie Noord-Holland een bouwsteen en een toets zijn om te bepalen of Noord-Holland op 1 november a.s. kan voldoen aan de opgave vanuit het Rijk. Belangrijk onderdeel van de routekaart is het vaststellen van regionale en lokale randvoorwaarden, alsook de zoektocht naar locaties voor het huisvesten van asielzoekers. Deze zoektocht wordt door iedere gemeente in eerste instantie individueel opgepakt, met als doel te inventariseren wat lokaal mogelijk en haalbaar is en vervolgens met de regio nader te verkennen. Gelet op de hiervoor gestelde datum van 1 november a.s., dient het regionale plan op hoofdlijnen voor Westfriesland rond de zomervakantie aan de provincie voorgelegd te worden.

Het is nu aan de orde een volgende stap te nemen, mogelijkheden en kansen te inventariseren zodat we uiteindelijk rond de zomervakantie met een regionaal plan tegemoet komen aan de opgave uit de

Spreidingswet. Daarvoor zal eerst de routekaart door alle colleges van Westfriesland moeten worden vastgesteld.

Werkwijze Opmeer

Aan de hand van de routekaart zijn we intern gestart met stap 1: inventariseren. Ambtelijk wordt gewerkt aan een verkenning van de lokale randvoorwaarden en uitgangspunten. Om deze goed in beeld te brengen zijn 5 scenario's opgesteld om een bestuurlijke richting op te halen. De scenario's zijn globaal uitgewerkt en op een aantal aspecten gewaardeerd.

De scenario's zijn:

1. Niets doen, geen uitvoering geven aan de Spreidingswet:
   Opmeer gaat geen asielzoekers opvangen en richt zich alleen op de taakstelling van het opvangen van statushouders. De taakstelling varieert, maar is op dit moment circa 40 statushouders per jaar.
2. Voldoen aan de wettelijke taakstelling:
   Opmeer gaat 74 asielzoekers opvangen en per jaar 40 statushouders.
3. Uitruil met andere gemeenten:
   Opmeer gaat 200 asielzoekers opvangen, maar vangt geen statushouders op.
4. Uitruil met andere gemeenten:
   Opmeer gaat 0 asielzoekers opvangen, maar vangt per jaar 150-200 statushouders op.
5. Extra inzet:
   Opmeer vangt 200 asielzoekers op en per jaar 40 statushouders.

De scenario's worden gewaardeerd op de volgende aspecten:

- Juridische houdbaarheid
- Financiën
- Ruimtelijke ordening / gebiedsontwikkelingen
- Onderwijs
- Zorg
- Gemeentelijk woningbeleid, toewijzing huurwoningen
- Samenwerking uitvoeringspartners / inburgering statushouders
- Maatschappelijk draagvlak / betrokkenheid.

In een gesprek met het COA (Centraal Orgaan opvang asielzoekers) is een aantal zaken getoetst. Het COA heeft aangegeven dat de opvang van asielzoekers geldt voor een periode van minimaal 5 jaar. Eventuele locaties zal het COA altijd via de voordeur bespreken; dat betekent dat het COA dit altijd met de gemeente zal bespreken en niet via de achterdeur met eigenaren zal praten en afspraken gaat maken. De gemeente en het COA zijn samen aan zet en samen in de lead.

Naast een hoofdvestiging van circa 200 asielzoekers kan er ook sprake zijn van zogenaamde satellietvestigingen van circa 50-100 asielzoekers. De reistijd van een satellietvestiging naar de hoofdvestiging is maximaal 40 minuten met het openbaar vervoer. Bij een hoofdvestiging regelt het

COA de voorzieningen en neemt de kosten voor zijn rekening. Bijkomend voordeel is dat er dan 24 uur per dag gezorgd wordt voor de veiligheid in en rond het asielzoekerscentrum. Bij een satellietvestiging wordt er gewerkt met een ambulant team.

Verder is het belangrijk om ervaringen vanuit de crisis-noodopvang in de regio mee te nemen. We gaan nog op zoek naar mogelijke opties voor locaties, waarbij de locatie De Weiver (hondenuitlaatplaats) buiten de afwegingsmatrix zal worden gehouden in verband met gedane toezeggingen. Voor alle duidelijkheid, er is op dit moment dus nog geen keuze gemaakt voor een scenario noch voor een locatie.

Toelichting waardering per scenario

Scenario 1:

Niets doen, geen uitvoering geven aan de Spreidingswet. Opmeer gaat geen asielzoekers opvangen en richt zich alleen op de taakstelling van het opvangen van statushouders. De taakstelling varieert, maar is ongeveer 40 statushouders per jaar.

Aspect	Plus of min	Want
Juridisch houdbaar	- -	We voldoen niet aan de wet en krijgen mogelijk een aanwijzing zodat we geen invloed meer hebben.
Financiën	-	Boete?
Ruimtelijke ordening/ gebiedsontwikkelingen	-	COA bepaalt, gemeente heeft geen regie.
Onderwijs	nvt	
Zorg	nvt	
Toewijzing huurwoningen	Wijzigt niet	Huidige opdracht inzake beschikbaar stellen van huurwoningen blijft gelijk.
Samenwerking uitvoeringspartners/ Inburgering statushouders	Wijzigt niet	Bestaande afspraken blijven intact.
Maatschappelijk draagvlak/ betrokkenheid	+ -	Er zullen inwoners zijn die het belangrijk vinden dat de gemeente haar verantwoordelijkheid neemt voor de uitvoer van de wettelijke verplichting en het hier dus niet mee eens zijn. Er zullen ook inwoners zijn die het hiermee eens zijn. Verder zullen inwoners geen inspraak hebben. Eigenlijk is het een diskwalificatie voor je bestuurskracht.

Scenario 2:

Wettelijke taakstelling, zijnde opvang van circa 40 statushouders per jaar en circa 74 asielzoekers.
Dit is een eigen opgave, kan zonder regionale afspraken. Overigens is nog wel afstemming met andere gemeenten noodzakelijk, omdat we geen hoofdvestiging van 200 asielzoekers hebben, maar alleen een satellietvestiging en dus moet er een hoofdvestiging nabij zijn.
N.B. Gelet op het uitgangspunt dat het COA alle kosten voor zijn rekening neemt is het raadzaam om de keuze te maken om een hoofdvestiging te realiseren.

Aspect	Plus of min	Want
Juridisch houdbaar	+	Voldoen aan de wet.
Financiën	+ en ?	COA draagt in principe kosten van opvang van asielzoekers. Echter gezien de omvang van de locatie is er twijfel over de financiering van het onderwijs en de zorg. Een en ander is ook afhankelijk of Opmeer een satellietvestiging is, dan zijn afspraken in de regio weer wel nodig. Beter is het om vanuit financieel perspectief voor een hoofdvestiging te opteren.
Ruimtelijke ordening/ gebiedsontwikkelingen	-	Locatie moet worden ontwikkeld.
Onderwijs	+ en ?	In principe verzorgt het COA het onderwijs inclusief kosten. Gezien de omvang van de locatie kan dit anders zijn, zie hiervoor de opmerking bij het onderdeel financiën. COA organiseert alleen primair onderwijs op AZC locaties, geen voortgezet onderwijs. Met deze aantallen in dit scenario zouden de kinderen nog in regulier nieuwkomeronderwijs deel kunnen nemen. Wel rekening houden met de kosten voor leerlingenvervoer.
Zorg	+	COA verleent zorg inclusief kosten. De vraag is of COA met deze kleine aantallen dit ook daadwerkelijk kan bieden. Zie ook de opmerking bij het onderdeel financiën. Belangrijk om samen met COA te kijken of er echt geen belasting komt op bijvoorbeeld wijkteam, huisarts, GGD.
Toewijzing huurwoningen	+ -	Huidige opdracht inzake beschikbaar stellen van huurwoningen blijft gelijk, maar is nu reeds moeizaam.
Samenwerking uitvoeringspartners/ Inburgering statushouders	Wijzigt niet	Bestaande afspraken blijven intact.
Maatschappelijk draagvlak/ betrokkenheid	+ -	Alle scenario's mogelijk. Hangt ook af van de gemeentelijke communicatie en van de gekozen locatie. Er zullen inwoners zijn die het belangrijk vinden dat de gemeente haar verantwoordelijkheid neemt voor de uitvoer van de wettelijke verplichting. Kleiner aantal asielzoekers kan makkelijker worden geïntegreerd in samenleving. Wordt tevens minder overlast verwacht dan bij grotere aantallen asielzoekers. Samen met opbouwwerk en lokale initiatieven/ vrijwilligers kijken hoe we inwoners en asielzoekers met elkaar in contact kunnen brengen door middel van activiteiten om draagvlak te vergroten en overlast te voorkomen.

Raadsinformatiebrief

Scenario 3:

Opvang van 0 statushouders omdat we circa 200 asielzoekers opvangen. Dit kan alleen in samenwerking met de regio. Wellicht kan dit ook in combinatie met het eerst realiseren van (crisis)noodopvang[1]. Dit laatste is een bijkomend aspect wat nader uitgewerkt moet worden. Kan ook een kans zijn om dit scenario te versterken in het gesprek om te komen tot regionale afspraken.

Aspect	Plus of min	Want
Juridisch houdbaar	+	Alleen in regionaal verband om de taakstelling te halen
Financiën	??	Kosten van opvang van asielzoekers draagt het COA. Bonus? Of moeten we die afstaan aan de regio? Per asielzoeker €2.000 boven wettelijk aantal --> €250.000 (125x2000). Bij minder dan 100 extra plekken dan €1.000 per meerplek.
Ruimtelijke ordening/ gebiedsontwikkelingen	+ -	Locatie moet worden ontwikkeld, biedt wellicht kansen om hiermee versnelling in de gebiedsontwikkelingen te realiseren.
Onderwijs	+ -	Het COA verzorgt het onderwijs inclusief kosten. COA verzorgt basisonderwijs op locaties maar geen voortgezet onderwijs. Het is nog de vraag hoeveel kinderen er tussen zitten en hoe de samenstelling van de groep is. En dit wisselt ook. Er is geen vaste populatie. Dit wisselt. Er is ook een personeelsprobleem en COA kan dan mogelijk een beroep doen op ons netwerk. Hier mogelijk ook beroep op leerlingenvervoer.
Zorg	+	COA verleent zorg inclusief kosten. Geen nieuwe statushouders dus ook weer minder beroep van hen op deze zorg. Belangrijk om samen met COA te kijken of er echt geen belasting komt op bijvoorbeeld wijkteam, huisarts, GGD.
Toewijzing huurwoningen	++	Het beschikbaar stellen van huurwoningen is niet nodig, dus meer woningen vrij voor plaatsing van eigen inwoners
Samenwerking uitvoeringspartners/ Inburgering statushouders	+ -	Impact op contractafspraken met partners Inburgering. Met name op: - WerkSaam (als het regionaal goed verdeeld wordt, is er voor WerkSaam niet direct een probleem) - Inova (Maatschappelijke begeleiding) - Fiolet/Edinova en NL training/New Bees
Maatschappelijk draagvlak/ betrokkenheid	+ -	Alle scenario's mogelijk. Hangt ook af van de gemeentelijke communicatie en de gekozen locatie. Er komen meer gemeentelijke huurwoningen beschikbaar voor de inwoners van Opmeer/de regio, doordat er geen nieuwe statushouders worden geplaatst. Dit zal waarschijnlijk als positief worden ervaren. Als de locatie van het AZC op een potentiële woonlocatie komt waardoor deze locatie niet kan worden ingezet voor woningbouw kan het, ondanks het feit dat er geen nieuwe statushouders bijkomen, als negatief worden gezien. Indien het AZC niet op een potentiële woningbouwlocatie komt, zal de acceptatie hoger zijn.

[1] Indien er binnen Westfriesland een alternatieve locatie voor de CNO uit Wervershoof gevonden kan worden, dan tellen deze 200 personen mee in de opgave en zal er aanvullend ruimte gevonden moeten worden voor 1030 personen.

		Bij grotere aantallen asielzoekers kan er grotere angst zijn bij inwoners dat er overlast komt. Er zullen inwoners zijn die het belangrijk vinden dat de gemeente haar verantwoordelijkheid neemt voor de uitvoer van de wettelijke verplichting. Betrokkenheid: Zeker bij opvang van een groter aantal asielzoekers is het belangrijk om samen met opbouwwerk en lokale initiatieven/vrijwilligers te kijken hoe we mensen met elkaar in contact kunnen brengen door middel van activiteiten om draagvlak te vergroten en overlast te voorkomen.

Scenario 4

Opvang van circa 150 tot 200 statushouders per jaar, omdat we 0 asielzoekers opvangen. Dit kan alleen in samenwerking met de regiogemeenten.

Aspect	Plus of min	Want
Juridisch houdbaar	+ -	Kan alleen in regionaal verband om de taakstelling te halen. Zo niet, dan niet houdbaar.
Financiën	- -	Kosten huisvesting, kosten onderwijs, kosten zorg komen allemaal voor rekening van de gemeente.
Ruimtelijke ordening/ gebiedsontwikkelingen	- -	Niet mogelijk om in te passen in het huidige woningaanbod en binnen afzienbare tijd geen toename van huurwoningen van die omvang om per jaar deze 150 tot 200 statushouders te huisvesten.
Onderwijs	- -	Kosten voor de gemeente en waarschijnlijk niet inpasbaar in huidige voorzieningen.
Zorg	- -	Kosten voor de gemeente en twijfels of zorgvoorzieningen dit aankunnen.
Toewijzing huurwoningen	- -	Moeten meer huurwoningen beschikbaar stellen dan op dit moment. Dit is onhaalbaar, want we krijgen te weinig woningen vrij en er worden op korte termijn geen nieuwe huurwoningen door de gemeente gebouwd.
Samenwerking uitvoeringspartners/ Inburgering statushouders	-	Impact op contractafspraken met partners Inburgering. Met name op: - WerkSaam (als het regionaal goed verdeeld wordt is er voor WerkSaam niet direct een probleem) - Inova (Maatschappelijke begeleiding) - Fiolet/Edinova en NL training/New Bees
Maatschappelijk draagvlak/ betrokkenheid	- -	Inwoners zullen waarschijnlijk negatief reageren, omdat er extreem veel huurwoningen naar statushouders moeten gaan.

Scenario 5:

Opvang van 40 statushouders per jaar en 200 asielzoekers. Dit kan zonder regionale afstemming. Wellicht kan dit ook in combinatie met het eerst realiseren van (crisis)noodopvang[2]. Dit laatste is een bijkomend aspect wat nader uitgewerkt moet worden. Het kan ook een kans zijn om dit scenario te versterken in het gesprek om te komen tot regionale afspraken.

Aspect	Plus of min	Want
Juridisch houdbaar	+	Voldoen aan de wet
Financiën	+	Per asielzoeker € 2.000 boven wettelijk aantal --> € 250.000 (125x2000).
Ruimtelijke ordening/ gebiedsontwikkelingen	+ -	Locatie moet worden ontwikkeld, biedt wellicht kansen om hiermee versnelling in de gebiedsontwikkelingen te realiseren.
Onderwijs	+ -	COA verzorgt onderwijs inclusief kosten. COA verzorgt basisonderwijs op locaties maar geen voortgezet onderwijs. Het is nog de vraag hoeveel kinderen er tussen zitten en hoe de samenstelling van de groep is. En dit wisselt ook. Er is geen vaste populatie. Dit wisselt. Er is ook een personeelsprobleem en COA kan dan mogelijk een beroep doen op ons netwerk. Hier mogelijk ook beroep op leerlingenvervoer.
Zorg	+ -	COA verleent zorg inclusief kosten. Belangrijk om samen met COA te kijken of er echt geen belasting komt op bijvoorbeeld wijkteam, huisarts, GGD.
Toewijzing huurwoningen	+ -	Geen extra taakstelling, maar is nu reeds moeizaam
Samenwerking uitvoeringspartners/ Inburgering statushouders	Wijzigt niet	Bestaande afspraken blijven intact.
Maatschappelijk draagvlak/ betrokkenheid	- -	Alle scenario's mogelijk. Hangt ook van de gemeentelijke communicatie en de gekozen locatie af. Als de locatie waar het AZC komt daardoor niet kan worden ingezet voor woningbouw, kan het als negatief worden gezien. Zeker nu er ook statushouders geplaatst moeten worden en woningen nodig hebben uit het regulier gemeentelijk aanbod. Zal voor veel inwoners voelen als dubbelop. Zeker omdat de 125 extra asielzoekers geen wettelijke verplichting is.

[2] Indien er binnen Westfriesland een alternatieve locatie voor de CNO uit Wervershoof gevonden kan worden, dan tellen deze 200 personen mee in de opgave en zal er aanvullend ruimte gevonden moeten worden voor 1030 personen.

Overzicht waardering scenario's

	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3	Scenario 4	Scenario 5
	0 asiel 40 status	74 asiel 40 status	200 asiel 0 status	0 asiel 150-200 status	200 asiel 40 status
Juridische houdbaarheid	- -	+	+	+ -	+
Financiën	-	+ en ?	?	- -	+
Ruimtelijke ordening/ gebiedsontwikkelingen	-	-	+ -	- -	+ -
Onderwijs	nvt	+ en ?	+ -	- -	+ -
Zorg	nvt	+	+	- -	+ -
Toewijzing huurwoningen	Wijzigt niet	+ -	+ +	- -	+ -
Samenwerking uitvoeringspartners/ Inburgering statushouders	Wijzigt niet	Wijzigt niet	+ -	-	Wijzigt niet
Maatschappelijk draagvlak/ betrokkenheid	+ -	+ -	+ -	- -	- -

Vervolg

Op 6 maart vindt een regionale raadsledenbijeenkomst plaats.
Op 7 maart wordt een algemene, openbare presentatie gegeven tijdens de beeldvormende bijeenkomst en kunnen aanvullende vragen worden gesteld.
Op 14 maart zal de gemeenteraad gevraagd worden om een richtinggevende uitspraak te doen over de scenariokeuze voor Opmeer.
Ook op regionaal niveau wordt een communicatiestrategie opgesteld, waar Opmeer bij is betrokken.

Bijlagen

Routekaart Regionale Opvang Vluchtelingen Westfriesland 2024.

M.A.S. Winder
gemeentesecretaris

G.J. van den Hengel
burgemeester